

Příspěvek na seminář Rozvoj obce a pozemkové úpravy na téma „Tvorba vodohospodářských opatření a opatření ke zpřístupnění pozemků“ konaného dne 3. Května 2016 v Brně.

1. Úvod

Co jsou vodohospodářská opatření

- Ochrana obcí před povodněmi	Poldry nebo suché nádrže
Ochranné hráze
Svodné příkopy a průlehy
- Neškodné odvedení vody z pozemků	Úprava vodotečí (toků)
Revitalizace toku
Úprava meliorační kostry (HOZ)
Úprava melioračního detailu
Mokřady a tůně

Co jsou opatření ke zpřístupnění

- Především cesty	Cesty hlavní – celoroční sjízdnost
Cesty vedlejší – sezónní provoz
Cesty doplňkové – travnaté, většinou nezpevněné, většinou se realizují, až když bude pozemek nutné zpřístupnit |
|-------------------|---|

2. Jak probíhá proces KoPÚ z pohledu projektanta

Projektant na projektu zpracovává cca 40% prací. Nejdříve zpracovává rozbor současného stavu (RSS). To znamená, že by měl zdokumentovat stav erozní ohroženosti, vodohospodářská opatření v terénu včetně melioračního odvodnění, závlah, všechny cesty a jejich stav včetně propustků, prvky zeleně v krajině, remízky, úvozy apod.

Dále si projektant musí prostudovat územní plán včetně všech změn a měl by se pokusit sehnat další podklady.

V minulosti byly zpracovány různé studie odtokových poměrů, protierozních opatření, ozelenění krajiny. Tyto studie často leží na obcích, pověřených úřadech, podnicích Povodí, Lesích ČR. Bohužel došlo ke zrušení Zemědělské vodohospodářské správy (ZVHS) a archivy se předaly na podniky Povodí, ale ...

Dnes dále funguje při státním pozemkovém úřadě správa HOZ (hlavní odvodňovací zařízení), která spravuje státní část odvodňovacích zařízení a ke každé KoPÚ se vyjadřuje.

Tady je dle mého názoru projektanta problém v tom, že SPUCR nebyl budován jako státní investorská organizace a tuto činnost při přípravě a realizaci plánu společných zařízení vykonává trochu nad plán a tak se nelze divit některým nejasnostem, co vznikají.

V rámci rozboru současného stavu je vhodné, když se projektant zúčastňuje komisování hranic, které organizuje geodet a tak získává přehled o území a seznamuje se s názory účastníků řízení.

3. Zpracování plánu společných zařízení

Projektant by si měl dát dohromady tým, který bude PSZ zpracovávat, to je autorizované osoby dle zákona 360/92 Sb.

- a) autorizace pro vodohospodářské stavby krajinného inženýrství
 - b) autorizace pro dopravní stavby
 - c) autorizace ÚSES
- případně další

Tady je zapotřebí, aby starostové obcí úzce spolupracovali jako členové sboru zástupců a navíc se nakládá s obecními pozemky.

Není možné ukončit cesty, vodoteče, odvod vody z poldrů apod. na vnitřním obvodu pozemkové úpravy, který kopíruje zastavěné území obce – intravilán.

Někdy je možné upravit obvod pozemkové úpravy, jindy musí převzít zodpovědnost za investování těchto částí cest a vodohospodářských opatření obec.

Tyto záležitosti se musí vyřešit včas, to je při odsouhlasení obvodu pozemkové úpravy. Stav, kdy opatření končí na obvodu pozemkové úpravy je špatně.

Plán společných zařízení se v konečné fázi předkládá dokumentační komisi pozemkového úřadu ke kontrole.

O dokumentačních komisích si může projektant myslet cokoliv, ale komplexní kontrola vždy přispěje ke zkvalitnění výsledku.

Plán společných zařízení nahrazuje totiž dokumentaci k územnímu rozhodnutí a tak jeho obsah tomu musí odpovídat.

4. Vodohospodářská opatření

Z pohledu obce jako uživatele a vlastníka těchto děl je tady několik ale.

Poldr není samospásné řešení, je to nádrž na vodu s většími požadavky na bezpečnost než u rybníků, poldr se plní nekontrolovaně a není možné přerušit jeho napouštění. Tak musí být splněny všechny předpoklady, aby hráz byla bezpečná, raději předimenzovaná, než naopak. Obec musí zajistit technicko-bezpečnostní dohled a opravy dle provozního řádu, což stojí nějaké peníze.

Dalším problémem je, jakou ochranu obce poldr zajišťuje, tady záleží na charakteru zástavby, ale většinou je to 20-ti až 50-ti letá voda. Výjimečně 100-letá voda.

To nic nemění na tom, že objekty na poldru nádrži musí být navrženy na stoleté vody a kontrolní výpočty na 200-letou vodu.

Nejlepší je stav, kdy zátopa poldru pojme celou stoletou vodu a odtok může být minimální, cca 100 l/sec. Takových profilů je však málo.

Dále by měla být spočtena, alespoň nějakým způsobem, ekonomická efektivnost díla. Někdy by stačilo v obci přestavět jeden mostek a poldr bude zbytečný.

Dále je možné, že poldr, který transformuje povodeň jen částečně, může zhoršit povodňovou situaci níže na toku, protože vrchol povodně pod poldrem posune v čase.

Toto všechno by měl projektant počítat a zdůvodnit.

Jednou jsem v Brně řekl, že 50 – 60% projektů je chybných, nebo nedostatečně zdůvodněných. Ing. Papoušek – dnes již důchodce řekl, že se mýlím, že je jich minimálně 70 – 80%. Tady by si starostové měli uvědomit, že protipovodňová ochrana je složitá věc a kontrol není nikdy dost. Ještě poznámku – poldr vytváří řízenou zátopu a tak uživatelům pozemků přísluší náhrada za škody na porostech.

Další opatření – hráze, svodné příkopy, průlehy – tady jenom snad že by měli být vždy provedeny hydrologické a hydrotechnické výpočty. Pozor na zasakovací průleh, projektant napíše, že voda zasákne a tím to končí. V jílovitých půdách to se zasakováním není tak slavné a při srážce větší než návrhová musí voda neškodně odtéct.

Revitalizace vodotečí – sice velice pěkná myšlenka, ale často nelze realizovat, musíte mít dostatek státní a obecní půdy, stát ji však klidně prodal. Projektant musí zjistit, proč byl tok upraven, pokud to bylo pro odvodnění okolních pozemků, tak musí řešit dopady revitalizace na tato zařízení.

Odvodnění, resp. meliorační detail, je stavba, která byla vodoprávně povolena, zkolaudována a je součástí pozemku. Nemůžete kvůli revitalizaci toku znehodnotit stovky hektarů přiléhajícího odvodnění. Bohužel vlastníci si to dnes moc neuvědomují a uživatelé jen někteří.

Na Královéhradecku jsou některé vodoteče zahloubeny až 4 m. Tyto vodoteče byly upraveny při regulaci řeky Bystřice a pozemky odvodněny v třicátých letech minulého století. Bylo potřeba řepu pro místní cukrovarny a tak se upravovaly toky střední velikosti.

Takovou vodoteč, ať už tok či HOZ, nelze revitalizovat, ale v plánu společných zařízení to je navrženo. Rozhodující úpravy toků se totiž provedly v období po 1. světové válce za 1 republiky a po 2. světové válce se toky upravovaly už někde zbytečně. Ale nebyli jsme nejlepší. U nás se upravilo cca 60% vodních toků, v Dánsku přes 80%. Prostě tak to bylo. Němci jsou dávaní za vzor revitalizací, těm se to revitalizuje, když v minulosti všechno upravili.

Takže, revitalizace ano, ale s rozmyslem a s pořádným vypořádáním všech dopadů.

Mokřady a tůň – pokud jsou stávající, mohly by být zachovány, ale zase s posouzením, proč tam jsou a jejich vliv na okolí – jsou právě často následkem poškozených a dožitých drenáží. Návrh nových musí být řádně naprojektován a zdůvodněn. Zdůvodnění „chtěl to starosta“ je dost časté.

5. Cestní síť

Jen to nejzákladnější. Návrh cest musí respektovat především požadavky obcí ke zpřístupnění krajiny, sice musí být každá navržená parcela přístupná, ale stejně musejí být respektovány uživatelské vztahy. Vlastnictví půdy se koncentruje do rukou velkých vlastníků, často cizích a tak to alespoň v některých částech Čech velice komplikuje jejich návrh.

Velkým dilematem je šířka cest, současná mechanizace potřebuje alespoň 4 m, norma trochu pokulhává, zase nejsou parcely na cesty, krácení nároků vlastníků je velmi nepopulární, koupě státem či obcí problematické.

Vozovky by měly být sjízdné pokud možno celý rok, tomu musí odpovídat výška konstrukčních vrstev.

Všichni mají nejradši asfaltobeton, státu se to zdá drahé, ochranáři protestují, chtějí štěrk, případně kolejové cesty. Ale oni nebudou majiteli cest, to obec je bude muset opravovat.

Už někdy před 15-ti lety se mluvilo o tom, že ministerstvo zemědělství vytvoří fond na opravy cest budovaných při KoPÚ, tady by se měly ozvat obce a donutit ty, co o tom rozhodují, aby to tak bylo.

Chyby v projektech jsou časté, chybí rozšíření v obloucích, sjezd na pole šířky 4 m je nesmysl, technika se nevytočí, odvodnění pláň cest nedostatečné, v jílovitých půdách zasakování atd. atd.

Děkuji za pozornost.